

... Miroslav Šoukal, ředitel ZŠ, nám. Jiřího z Poděbrad, Praha 3

JE DESET LET DLOUHÁ DOBA?

Je a není, to většinou záleží na úhlu pohledu. Pro odsouzeného většinou ano, pro oběť většinou ne. Pro koncepční práci vlády a ministerstva školství by deset let byla určitě dlouhá doba, kdybychom za posledních deset let neměli šest vlád a deset ministrů školství. Proč zrovna na stránkách UN pokládám tuto otázku? Přivedl mě k tomu zákon č. 563/2004Sb., o pedagogických pracovnících, konkrétně § 32, který se zabývá kvalifikačními předpoklady pro pedagogické pracovníky.

V odstavci 1 se praví: „Fyzická osoba, která nespĺňuje předpoklad podle § 3 odst. 1 písm. b), může vykonávat přímou pedagogickou činnost po dni nabytí účinnosti tohoto zákona nejdéle po dobu deseti let, pokud v této době nezahájí studium, kterým potřebný předpoklad získá, a toto studium úspěšně ukončí.“ A protože uvedený zákon nabyl účinnosti k 1. 1. 2005, desetiletá lhůta uplyne na konci tohoto kalendářního roku. A s blížícím se koncem tohoto období se v médiích objevují polemiky o kvalifikovanosti pedagogických pracovníků, o tom, zda ona lhůta byla dost dlouhá na její doplnění. Školské odbory tvrdí, patrně bez podrobné znalosti problematiky, že ano, ministerstvo školství si konečně uvědomilo vážnost situace a narychlo současný stav analyzovalo. Ministr školství již zveřejnil nějaké možnosti řešení, protože jinak při dodržení výše uvedeného zákona dojde v mnohých částech naší vlasti ve školách ke kolapsu.

Kdo za to může?

Podle první analýzy (asi i první za deset let) a sdělení současného ministra školství Marcela Chládky, který je jejími výsledky zaskočen poněkud více, než sám čekal, se totiž došlo k číslům, že 17 tisíc pedagogů požadovanou kvalifikaci nemá, z toho jich sice 6 tisíc již studuje a další 4 tisíce chtějí studium zahájit (otázkou je, kolik z nich splní znění zákona „...a toto studium úspěšně ukončí“), ale pořád ještě zbývá dalších 7 tisíc pedagogů, kteří z různých důvodů o zahájení studia neuvažují. A právě nyní se objevují výše zmíněné polemiky o tom, kde se stala chyba, kdo za to může, na čí straně je teď ten míč a co se s tím má dělat.

Nechci se zde pouštět do žádné další polemiky, ale jen uvést několik nezpochybnitelných čísel, která jsem začal vyhledávat na základě únorového vystoupení Pavla Vacka, děkana Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové, v MF DNES, a to v článku: „Pokud se kantorům nechce dovzdělávat, ať raději neučí. Času na re-kvalifikaci měli dost“ (jeho plné znění najdete na www.ucitelskenoviny.cz v rubrice Nástěnka). Docela útočně zde napadá pana Růžičku, ředitele údajně prestižní vzdělávací instituce (pozn.: jde o Gymnázium J. Keplera v Praze 6), který předchozím článkem v témže deníku, kde se částečně

zastával „nequalifikovaných“ pedagogů, prý „...shazuje nejen sám sebe, školu, kterou řídí, ale bohužel i celý učitelský stav“. Tak jsem zalovil ve svém archivu, vybral jsem z něj čísla UN za posledních deset let, ve kterých každoročně všechny vysoké školy uvádějí nabídku otvíraných studijních oborů pro následující akademický rok, a dal se do práce. Skoro dva celé vikendy jsem zjišťoval, jak pedagogické fakulty, ale i některé další VŠ a fakulty otvíraly studijní obory (u oboru „speciální pedagogika“ většinou nešlo zjistit jeho zaměření, proto tento obor nebudu zmiňovat) pro získání kvalifikace pro nequalifikované pedagogy v kombinovaném studiu podle dané litery zákona „o pedagogických pracovnících“, především pro učitele základních škol. A došel jsem k velice zajímavým číslům a informacím, o které se s vámi podělím (následující data se týkají pouze kombinovaného, dálkového studia).

Statistika

2005–6 (1. rok výjimky): Magisterské studium v KS otevřely pouze pro učitele 1. stupně jen PF UJEP (Ústí n. Labem), PdF MU (Brno), PdF UP (Olomouc) a PdF OU (Ostrava), bakalářské studium pro učitele 2. stupně obor „Inf. technologie ve vzdělávání“ pouze PdF OU, jinak nikdo! Navazující magisterské studium (NMgr.) samozřejmě nikdo.

2006–7 (2. rok výjimky): Stejný stav jako v předchozím roce, pouze s magisterským studiem pro učitele 1. stupně se navíc přidala PedF UHK (Hradec Králové). NMgr. opět nikdo.

2007–8 (3. rok výjimky): Ve třetím roce se „probudila“ i pražská pedagogická fakulta a také otevřela magisterské studium pro učitele 1. stupně. Pro učitele 2. stupně se k PdF OU přidala PF JČU a otevřela studijní obor „Výchova ke zdraví“ (pozn.: tento předmět má v RVP ZŠ pouze 3 hodiny za 4 roky) a PedF UHK obor „Učitelství praktického vyučování“ (pozn.: v RVP ZŠ je pro tento obor vyčleněna v ročníku 2. stupně jen 1 hodina týdně). NMgr. pouze PdF MU obor Nj a PdF OU obor Informační technologie ve vzdělávání, ostatní nic.

2008–9 (4. rok výjimky): Magisterské studium pro učitele 1. stupně navíc nabízela FPE ZČU (Plzeň) a PF TUL (Liberec). Bakalářské studium: stejný rozsah jako

v předchozím roce. NMgr.: PdF MU/Aj a Nj, PdF OU/Inform. technologie ve vzdělávání, nově PF JČU/F+Inf a PdF UP/učit. techn. a inform. výchovy.

2009–10 (5. rok výjimky – původně poslední rok výjimky): Úplně stejná situace byla i v tomto roce, což znamená, že učitelé 2. stupně naprostě většiny předmětů (mimo VkZ, Pč a Inf) stále neměli možnost si chybějící kvalifikaci doplnit! NMgr.: PdF UP už neotvírala nic, jinak stejný rozsah jako v předchozím roce.

2010–11 (6. rok výjimky): U nabízeného magisterského studia pro učitele 1. stupně se nic nezměnilo, některé aprobace v bakalářském studiu nabízela v různých dvouoborových aprobacích PdF UP (Aj, Nj, Čj, M, Pj, Inf a zákl. tech. věd) a PdF OU (M+Čj a M+Ov). PdF OU a PedF UHK pokračovaly v předchozí nabídce. NMgr.: stejný stav jako v předchozím roce, což znamená čtyři studijní obory na třech pedagogických fakultách.

2011–12 (7. rok výjimky): V podstatě stejná situace byla i v tomto roce. K PdF UP, která rozšířila počet nabízených dvouoborových aprobací a přidala do nich i předmět VkZ, se konečně přidala PedF UK (Praha) s oborem „Matematika zaměřená na vzdělávání“ a PF JČU (České Budějovice) poprvé otevřela magisterské studium pro učitele 1. stupně. PdF OU a PedF UHK: setrvala nabídka. NMgr.: PF JČU/k F+Inf přibyl obor F+techn. vých., PdF MU/k jazykům Aj a Nj přibyl Rj a nově otvírala dvouoborové kombinace Aj+Rj, Aj+Nj, Aj+Z, Rj+Z, Nj+Z, PdF OU/stále tentýž jeden obor, nově FPE ZČU/dvouoborové kombinace: Bi+F, Bi+Inf, Bi+Tv, F+Inf, F+Tv, Inf+Tv. PedF UK, PF UJEP, PdF UP, PedF UHK a FP TUL stále nic.

2012–13 (8. rok výjimky): Až v 8. roce platnosti výjimky(!) byla situace o málo lepší. Některé „druhostupňové“ aprobace (Bi, D, Tv, VkZ, M, Ch, ZSV, Vv, Inf) v bakalářském studiu otevřela i pražská pedagogická fakulta. Magisterské studium pro učitele 1. stupně již nabízely všechny pedagogické fakulty. NMgr.: Oproti předchozímu roku FPE ZČU přidala do dvouoborových kombinací M, Ch a Z, PdF MU přidala ke svým kombinacím ještě D a VkZ. Stejný rozsah zachovala PedF OU (1 obor), nově PedF UK otevřela obory Inf, Bi, Tv, M, VkZ, Ch (většinou dvouoborové) a PdF UP nově otevřela obor Aj+Inf. PdF MU otevřela navíc studium Fj a do dvouoborových kombinací přidala D a VkZ. FPE ZČU přidala nabídku M a Ch i v kombinaci s předchozími předměty. Poprvé nabízela studijní obory i PedF UK/Bi, Ch, M, VkZ, Inf, Tv (většinou dvouoborové). PF UJEP, PedF UHK a FP TUL stále nic.

► **2013–14** (9. rok výjimky): Některé „druhostupňové“ aprobace v bakalářském studiu otevřela navíc i FP TUL (Ch, M, F, Tv), PdF MU (cizí jazyky: Aj, Nj, Rj a dějepis) a FPE ZČU (M, Inf a „Technická výchova“). Magisterské studium pro učitele 1. stupně již nabízely všechny pedagogické fakulty. NMgr.: oproti předchozímu roku došlo na PedF UK, FPE ZČU a PdF MU ke snížení nabízených oborů (někdy i razantně), PdF UP k nabízeným kombinacím přidala kombinace s pedagogikou, nově PF JČU otevřela fyziku, PdF OU zachovala svůj rozsah, PF UJEP, PedF UHK a FP TUL stále nenabízely nic.

2014–15 (10. – poslední rok výjimky): Tento rok je podle dosud platné legislativy posledním, ve kterém je možno začít povinně studovat a zároveň po 1. 1. 2015 moci dál učit. Magisterské studium pro učitele 1. stupně nabízejí všechny pedagogické fakulty. U druhostupňových aprobací to vypadá takto: PedF UK zvýšila počet dvouoborových aprobací na 8 (předměty: Bi, M, Ch, Inf a VkZ), PF JČU zůstala stále jen u VkZ, stejně jako PedF UHK u učitelství praktického vyučování, FPE ZČU přidala obor: Aj zaměřená na vzdělávání, PdF MU přidala k cizím jazykům předměty Čj, M, Př, VkZ, Hv, F, Ch, Z a ZSV. PdF UP svůj rozsah nabízeného studia v podstatě zachovala. A PF UJEP a PdF OU nenabízí „druhostupňové“ aprobace v bakalářském studiu ani letos! NMgr.: PdF UP k nabízeným oborům přidala Z, Nj, Čj a M, PdF MU přidala obor VkZ, PF JČU zachovala F, PedF UK nabízí jako vloni pouze Bi, M, Pg, PdF OU nabízí předchozí studijní obory, naopak FPE ZČU se přidala k PF UJEP, PedF UHK a FP TUL a nenabízí nic!

Mimo pedagogické fakulty nabízela po celých deset let bakalářské studium a NMgr. v KS pouze MFF UK (F+M a většinou ještě Inf), informatiku v bakalářském studiu po celou dobu (mimo roku 2013–2014) a od roku 2011 v NMgr. ještě Aj a Nj nabízela SU Opava a několik přírodověd-

ných aprobací (Ch, Bi, M, F, Inf) v bakalářském studiu nabízela v letech 2010–11 a 2011–12 ještě PřF OU (ale zde se patrně jedná o studium pro SŠ).

Letos všechny pedagogické fakulty nabízejí asi 55 studijních oborů, což se sice možná zdá hodně, ale když si dosadíme, že na jednotlivé obory přijímají v průměru 25 uchazečů, pak celkově v příštím roce může začít studovat cca 1400 zájemců, přitom studium chtějí zahájit zhruba čtyři tisíce uchazečů!

Ani dekáda zřejmě nestačí...

Na závěr mého přehledu o nabízení KS pro nekvalifikované učitele se vrátím k vyjádření děkana Ped F UHK Pavla Vacka, že deset let na doplnění studia byla dostatečně dlouhá doba. Tak tedy: tato fakulta v průběhu minulých deseti let neotevřela v navazujícím magisterském studiu ani jeden obor (pozn.: v bakalářském jen učitelství 1. stupně a praktického vyučování – viz výše). Zde nechám zcela na čtenáři, aby posoudil, kdo se výše uvedeným výrokem o deseti letech jako dostatečně dlouhé době „shodil“. Pokud pan děkan vycházel z vlastních zkušeností PedF UHK, pak by jeho výrok měl znít spíše asi takto: Deset let byla krátká doba na to, aby pedagogické fakulty měly čas zareagovat na daný zákon o pedagogických pracovnících a upravit svou koncepci v nabízených oborech v KS pro tyto nekvalifikované učitele.

Na závěr si dovoluji uvést ještě několik otázek k zamyšlení. Kde si měli doplnit vzdělání učitelé Vv, Hv, D, když tyto obory se téměř neotvíraly? Jak je možné, že například PedF UK, PF UJEP, PedF UHK, FP TUL pro druhostupňové učitele ZŠ po celou dobu v magisterském studiu neotevřely nic? Proč se více neotvíralo jen jednooborové studium cizích jazyků (a na v poslední době rozšířenou španělštinu se stále zapomíná)? Jak na tom bude učitel, který letos ukončí bakalářské

studium, ale nedostane se přes přijímací zkoušky na navazující magisterské? Proč učitelé s dlouhodobou praxí musí podstupovat vůbec nějaké přijímací řízení? Nestačilo by doporučení ředitele školy, který nejlépe posoudí, zda daný učitel učí dobře? Ze by kapacita pedagogických fakult nestačila? Co takhle snížit počty přijímaných studentů na denní studium, z kterého do škol nastupuje velice malý počet absolventů, zatímco učitelé hlásící se na kombinované studium učit chtějí? Nemělo by být KS pro učitele s dlouhodobou praxí (cca 10 let) a dobrém hodnocení ředitelem školy kratší? Vždyť nepotřebují náslechy, praxi na jiných školách, většinou mají za sebou různé didaktické semináře a školení – pokud je ředitel školy doporučí, tak zřejmě učí dobře, tudíž mnoho teorie umí uvést do praxe. Nestačilo by podstatně kratší studium s využitím e-learningových metod, individuálních konzultací s vlastním harmonogramem plnění zkoušek bez povinné blokové výuky? Nebylo by to ekonomicky výhodnější?

Otázky bez odpovědi

A ještě jedna otázka k zamyšlení. Učitel ve věku 45 – 48 let v době, kdy začala běžet desetiletá výjimka, v podstatě skoro neměl možnost si vzdělání doplnit. Po sedmi letech, kdy začaly některé pedagogické fakulty studium nabízet, mu bylo 52 – 55. Kdyby začal v tomto věku studovat, promoval by skoro v době svého odchodu do důchodu (například učitelka narozená v lednu 1960 se třemi dětmi, když letos začne studovat, pokud udělá přijímačky a bude se její obor otevírat, tak dokončí studium v řádném termínu v červnu 2019 a v září 2020 má nárok na odchod do důchodu, do předčasného může již v roce 2017). Není to trochu humorné? Neměla by být uvažovaná výjimka „55 let“ změněna na například na sedm let do řádného termínu odchodu do důchodu s tím, že po jeho dovršení nelze dál v učení pokračovat?

Nekvalifikovaný, leč odborník

Podle legislativy nekvalifikovaný (často nekvalifikovaný pouze pro danou věkovou kategorii) neznámá nezdělaný. Naopak často vysoce vzdělaný učitel je pouze teoretik a vůbec neumí učit.

A úplně na závěr. Pokud naši vládu, která ovlivňuje svými rozhodnutími život deseti milionů lidí, může řídit železničář, ministra financí může dělat právník či chemik, žurnalista a politolog je „odborníkem“ na životní prostředí, „rychlou student“ plzeňských práv bez znalosti standardní velikosti písma a řádkování v diplomové práci může být předsedou ústavně-právního výboru poslanecké sněmovny, do funkcí náměstků se dostávají místo odborníků politici atd., domnívám se, že za současných podmínek může učit i dobrý, dlouholetou praxí prověřený, bohužel podle současné legislativy nekvalifikovaný učitel.

